

VRIJHEID IS EEN WERKWOORD; GEEF VRIJHEID DOOR !

Op 4 mei herdenken wij - burgers en militairen - die in het Koninkrijk der Nederlanden of waar ook ter wereld zijn omgekomen of vermoord sinds het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog, in oorlogssituaties en bij vredesmissies.

In Alblasserdam herdenken wij tijdens de Nationale Dodenherdenking in de eerste plaats alle Alblasserdammers, die tijdens de Tweede Wereldoorlog in Alblasserdam om het leven kwamen: Negenenveertig burgers en twee militairen. Verder zijn in Alblasserdam acht militairen van buiten Alblasserdam gesneuveld, in 1947 en 1949 gevolgd door nog drie Alblasserdamse militairen die in Nederlands-Indië sneuvelden.

Vandaag staan we stil - waren we stil - in de wetenschap dat over precies een week, 76 jaren geleden, een niets ontziend bombardement Alblasserdam tot in zijn diepste ziel trof. De strijd om De Vergeten Brug werd in vier aanvalsgolven beslecht. Ongeveer 180 woningen en winkels werden totaal vernield. Huizen die niet in één klap verdwenen, werden door brandbommen verwoest. In deze eerste uren lieten al meteen 28 Alblasserdammers het leven.

Vrijheid is niet gratis. Voor onze vrijheid is een hoge prijs betaald. Onder de noemer 'Geef vrijheid door' staan we in Nederland de komende vijf jaar stil bij de waarde van vrijheid. Het Nationaal Comité doet een appèl op iedereen om zich daarvoor actief in te zetten. Niet alleen te zien wat er gebeurt, niet alleen door te horen maar door actief te handelen; zelf te doen. Geef Vrijheid door!

Zorgvuldig gekozen woorden dringen zich al maanden wekelijks bij mij op. Geen woordenbrij maar woorden van (Claudia) De Breij. Zorgvuldig gerangschikt, melodisch in mijn hoofd.

Als de oorlog komt,
En als ik dan moet schuilen,
Mag ik dan bij jou?
Als er een clubje komt,
Waar ik niet bij wil horen,
Mag ik dan bij jou?
Als er een regel komt
Waar ik niet aan voldoen kan
Mag ik dan bij jou?
En als ik iets moet zijn,
Wat ik nooit geweest ben,
Mag ik dan bij jou?

Mag ik dan bij jou schuilen,
Als het nergens anders kan?
En als ik moet huilen,
Droog jij m'n tranen dan?
Want als ik bij jou mag,
Mag jij altijd bij mij.
Kom wanneer je wilt,
Ik hou een kamer voor je vrij.

In Ablasserdam koesteren we de vrijheid.
In Ablasserdam geven we vrijheid door.
Niet als 'wapen' tegenover anderen. Maar als schild.
Als verworvenheid; als gekoesterde waarde van menselijkheid en humaniteit.

In Ablasserdam kennen we de geschiedenis.
In Ablasserdam gedenken we, niet alleen vandaag.

Op 'steenworp' afstand hier vandaan bevindt zich een tweede monument. Een historische gedenkplek, opdat wij niet vergeten! We herdenken, ook volgende week: 11 mei, de dag van het bombardement. We gedenken dan de slag om De Vergeten Brug. Ieder op eigen wijze, ook dat is immers Vrijheid.

In Ablasserdam geven we vrijheid door. Aan de kinderen van nu. Dit jaar de leerlingen van groep 8 van OBS Het Nokkenwiel. Zij adopteerden deze plek en geven vrijheid door, aan hen die na ons komen. In Ablasserdam eren we hen, die de hoogste prijs betaalden in de ongelijke strijd die oorlog heet. 59 slachtoffers: 59 namen met 59 gezichten en 59 families. Hun verdriet is het gedeeld verdriet van Ablasserdam. 51 Ablasserdammers. Niet gedecoreerd door verdiensten bij leven maar herdacht door het hoogste offer dat zij brachten, door te zijn wie zij waren. Inwoners: vader, moeder, kind. Schuilend voor bommen, vluchtend voor geweld waartoe zij geen aanzet hebben gegeven. Verwerend zonder schild. Omarmd door allen die gelijktijdig elders met hen het leven lieten. In marmer vereeuwigd hun namen:

C. Aafjes, soldaat ~ T. van Asperen ~ J. Erkelens ~ A. den Boef ~ J.C. Bosman ~ W. Engelsman ~ J. van Es ~ F. Gort ~ J. Gort ~ H. Gort-Romijn ~ H.J. de Haan ~ W.J. Hardam ~ G. de Jong ~ C. de Jong ~ D. de Jong ~ K. de Jong ~ J.M. Herlaar ~ A. Kapoen ~ H. Keesmaat-'t Hoen ~ M. Keesmaat ~ W. Keesmaat, Willem ~ W. Keesmaat, Wijntje ~ J.C. Kolff ~ J. Korteweg ~ G. de Lange-Roosenberg ~ J.C. De Lange ~ J. van der Linden ~ D. van der Linden van Vlissingen ~ N.C. Luthart-Roos ~ J. Mes - den Boer ~ H. Ruiters ~ N.G. Schagen- Spruijtenburg ~ C.A. Schagen-Gort ~ H.J. Schagen ~ A.R. Schagen ~ G. Schagen ~ J. Schagen ~ N. Schagen ~ C. Spek ~ A.G. Smit ~ C.F. Smit ~ R. Smit ~ G. Stout ~ B. Teerds-Fiole ~ L.M. Terlouw, sergeant ~ J. Veen ~ W.B. van der Velden ~ J. Verhoeven ~ N. Verloop ~ J. Verloop ~ C.B. Vogelesang

Niet onvermeld mag blijven Soldaat J. Jonges, postuum ontvanger van de Bronzen Leeuw. Hij was het die in de oorlog, zoals ook zeven andere niet-ingezetenen van Ablasserdam, het leven lieten: sergeant A.J. Denissen, soldaat J.H. van Gurp, vaandrig P.J. Huibers, soldaat K.J. Loomans, soldaat L. Manintveld, luitenant P.H. Sluiter en Flight Lieutenant J.N.C.M.J. Vandaele.

Vandaag brengen we ook een eerbetoon aan de Ablasserdammers die na de Tweede Wereldoorlog in Nederlands Indië het leven lieten tussen 1945 en 1950: J. Stierman, D. de Kok, J.F.G. Baas.

* * *

Als de vrijheid op proef gesteld wordt, moeten we haar steviger omarmen.
Zo schrijft filosoof Tamar de Waal dit jaar in haar jaarthema-tekst op uitnodiging van het Nationaal Comité 4 en 5 mei.

In Alblasserdam hebben Alblasserdammers elkaar in oorlogstijd een schuilplaats geboden. Elkaar in geborgenheid omarmd. Zoals Alblasserdammers eerder ook een schuilplaats boden aan Belgen, die tijdens de Eerste Wereldoorlog het eigen land moesten ontvluchten voor het oorlogsgeweld en de bezetting.

Zonder vooringenomenheid wordt de vreemdeling in Alblasserdam niet alleen spreekwoordelijk maar ook daadwerkelijk een schuilplaats geboden. Als het nergens anders kan, als er tranen vloeien, als er nood aan de man is. Vrijheid komt niet vanzelf. Vrijheid is een werkwoord. Vrijheid geef je door.

Alblasserdammers hebben zich het afgelopen jaar actief ingespannen om vrijheid door te geven. Aan anderen in nood. Op de vlucht voor oorlog in eigen land. Als onderdeel van een schier oneindige vluchtelingenstroom.

Inmiddels wordt de vrijheid te kunnen vluchten elders aan banden gelegd. Prikkel draad, hekwerken, muren en wegversperringen worden opgeworpen. Waar ligt voor ons de grens? Is het denkbaar dat wij - met de lessen die wij geleerd en de prijs die wij betaald hebben - ooit ook zelf een fysieke of mentale muur opwerpen?

Hoe waardevast zijn de Universele rechten van de mens? De rechten van het kind? Gaan die rechten straks in 2018, zeventig jaar na vastlegging, met pensioen? Of vormen zij het onverminderde fundament van onze moderne beschaving? Geef Vrijheid door! Laten we herdenken wat nodig was om in 1948 tot die Universele Verklaring van de Rechten van de Mens te komen. En ook om lessen te trekken uit een nabij verleden. Opdat wij niet vergeten.

Mei 1986. Staartje Koude Oorlog. Tsjernobyl is enkele weken eerder ontploft.

Veertig jaar na het bombardement op Alblasserdam zitten Alblasserdamse VWO scholieren in een bus. Zes uur in de ochtend; de spanning om te snijden. Voor de bus een betonnen muur. Achter de bus hetzelfde beeld. Checkpoint Charlie. Om de bus mitrailleurs, norske gezichten en gesnauw: " Ausweis Bitte!". De pure angst - zonder feitelijke bedreiging - maakt de scholieren misselijk. De uitgespuugde spanning is niet te negeren. Uit de radio klinkt gezang van het Klein Orkest:

Maar wat is nou die heilstaat,

Als er muren omheen staan?

Als je bang en voorzichtig met je mening moet omgaan?

Ach, wat is nou die heilstaat, zeg mij wat is ie waard,

Wanneer iemand die afwijkt voor gek wordt verklaard?

Vier jaar na dat spannende moment viel de muur: 9 november 1989.

Eéenzeventig jaar na de oorlog met de Duitse bezetter delen we universele vrijheden. Delen we één munt, één economie, één welvaart. Er is in 76 jaar veel bereikt. Er blijft veel te doen, veel te herdenken. Opdat wij niet vergeten!

Vrijheid is een werkwoord. Geef vrijheid door! Van generatie op generatie; van mens tot mens!